

Válasz

Dr. Sárközy Tamás professzor, az MTA doktora opponensi véleményére

Mindenekelőtt szeretném megköszönni Sárközy Tamás professzor úr bírálatát; alapvetően egyetértő, illetve támogató véleménye megtisztelő számomra.

Bírálom a téma történeti vonatkozásait bizonyos távolságtartással szemléli, s véleményében elsősorban azt vizsgálja, hogy a doktori mű gondolatmenete, érvelése védhető-, illetve meggyőző-e, illetőleg hogy annak megállapításaiból levonhatók-e következtetések (akár) a mai kormányzati rendszerre vonatkozóan, hiszen a dualizmus kori magyar kormányzati rendszer annak történeti előzményét jelentette.

Sárközy professzor szerint a disszertáció céljaként meghatározott kérdésre – parlamentáris volt-e a dualizmus kori Magyarország kormányformája – adott válasz „megalapozott”, sőt párhuzamot von a korabeli magyar kormányzati rendszer, illetve gazdasági jog fejlődésének megkésettisége között. Konkrét példával is igazolja a párhuzamot; amíg például az 1875. évi kereskedelmi törvény megszületett, addig a polgári jogban „óriási” volt a lemaradás.

Opponensem ezt követően külön foglalkozik a doktori munka három nagyobb részével, legrészletesebben a magyar kormányzati rendszer elemzésével. Egyetértően hivatkozik a doktori munka néhány fő állítására, így például arra, hogy az uralkodó személyes beavatkozásai a kormányzásba kérdéssé tették a kormány parlamenti felelősségének gyakorlati érvényesülését, valamint arra a következtetésre is, amely az 1867 utáni kormányformát egyfajta köztes formációként értelmezi az alkotmányos és a parlamentáris monarchia között.

Sárközy Tamás szerint a korabeli kormányzás elemzéséből a rendszerváltás utáni fejlődés egyes jellemzőivel kapcsolatban is levonhatók bizonyos következtetések. Így opponensem igazolva látja, hogy a konstruktív bizalmatlansági indítvánnyal bebetonozott kancellári kormányzásnak nincsenek előzményei a magyar történeti alkotmányban, és figyelemre méltónak találja a parlamenti korrupció, valamint a centrális politikai erőter történeti előzményeinek bemutatását, amelyek nem tették lehetővé a valóságos parlamenti váltógazdálkodást.

Ezzel kapcsolatban egyrészt azt jegyzem meg, hogy alapvetően egyetértek ezekkel az értékelésekkel, sőt alighanem bizonyos hasonlóságok is felfedezhetők a korabeli és a mai kormányzati rendszer között. Szerintem sem mutatható ki történeti folytonosság a rendszerváltás utáni kormányforma és bármely korábbi hazai kormányzati rendszer akár jogi, akár politikai konstrukciójával. Csupán abban vitatkoznék bírálómmal, hogy a mai magyar kormányzati rendszert helyes-e kancellári típusúnak nevezni, azért, mert e modell német archetípusának néhány intézményi jellemzője valóban megtalálható a magyar miniszterelnök alkotmányos jogállásában (főképpen a konstruktív bizalmatlansági indítvány). A kancellári kormányzás ugyanis véleményem szerint történetileg és földrajzilag a németajkú területek kormányzásához köthető, nagyjából olyan szokásjogi alapon, ahogy az angolszász politikai rendszerekben hagyományosan „első miniszternek” nevezik a miniszterelnököt. Elvileg pontosabb lenne a „kancellári demokráciára” való utalás (mert ez már kifejezetten az 1949-es *Grundgesetz* alkotmányos modelljére utal), csak hogy ahhoz képest a magyar kormányzati rendszer intézményi jellemzői nemcsak hasonlóságokat, hanem nagyon jelentős eltéréseket is mutatnak (gondoljunk például a föderális államszerkezet hiányára).

Másrészt azt szeretném megjegyezni, hogy az említett, kétségtelenül felfedezhető áthallások ellenére a doktori munka nem terjedt ki a jelenkori kormányzati rendszerrel való párhuzamosságok elemzésére. A munka elkészítésének alapjául szolgáló kutatómunka 2006-ban kezdődött, a kézirat pedig legnagyobb részét 2009-ben íródott.

Lényegesnek tartom, hogy Sárközy Tamás is indokoltan tartja a doktori mű témaválasztását, hiszen a munkát „hézagpótlónak” nevezi. Ez azért fontos számomra, mert a hazai történeti irodalom a dualizmus kori kormányforma, sőt általában közjog tárgyalását – szerintem helytelenül – lezártak, illetve alapvetően feldolgozottak tekinti.

Végül az opponensi véleményből a doktori munka „jogtörténeti, illetve közjogelméleti” jellegére való utalást emelném ki. Ez a meghatározás ugyanis véleményem szerint igen pontosan fejezi ki a munka műfaját, tudományágak szerinti elhelyezését. Önmagában persze a szerző számára nem nagy érdem, ha egy doktori értekezés műfaját annak olvasói megértik. Mégis azért tartom ezt fontosnak, mert a munka korábbi (pl. az ELTE jogi karán 2010 őszén tartott, valamint személyes konzultációk során folytatott) történészi vitáin a kézirat történész bírálói hajlamosak voltak azt olyan történeti munkának tekinteni, amely kísérletet tesz a dualizmus kori kormányzás történetének újraértelmezésére. Erre kétségtelenül alapot ad, hogy a disszertáció több olyan tételt kérdőjelez meg (illetve szerintem cáfol), amely a hazai

történettudományban már-már történeti tényként rögzült, mint az ún. uralkodói szentesítési jog titkos jellege, a kormányok elkülönítése és nyilvántartása, vagy a Fejérváry- és Khuen-Héderváry-kormányokkal szembeni állítólagos bizalmatlansági szavazások kérdése.

Számomra azonban a kormányzással kapcsolatos történeti tényekre inputokként, alapvető információkként volt szükség ahhoz, hogy a kormányforma közjogi jellege tisztázható, kellő megalapozottsággal értékelhető legyen. Ezért én magam is a munkát, melynek tárgya és érvényessége egy pontosan meghatározott közjogtörténeti korszakra korlátozódik, alapvetően közjogelméleti műnek tartom.

Budapest, 2011. november

Dr. Sente Zoltán